

la formiga

Anna Vilar

Xuts en la foscor

Il·lustracions de Zuzanna Celej

animallibres

Visca la lluna de plata,
la nostra Senyora
que ens farà volar,
farem pedregar
i el cel esclatar!

Som a principis del segle XVII, l'any 1620, en una petita vila propera a la Paeria de Cervera. En aquell temps les dones remeieres eren les qui coneixien el poder medicinal de les plantes. Amb ungüents, infusions i cataplasmes, eren capaces de guarir malalties comunes o, si més no, calmar el dolor i el sofriment. Eren les metgesses i apotecàries de l'època en els pobles i les viles del país. També en aquell temps una llegenda sobre la bruixeria recorria Europa. S'acusava de bruixes i metzineres les dones que amb el seu

poder guaridor atemorien els homes i les dones ignorants. Tribunals civils, en el cas de Catalunya, les acusaven de ser amigues del diable, de conjurar la malaltia i la mort d'infants i animals, de ser responsables de pedregades i sequeres. Les remeieres van ser les víctimes d'aquesta cacera de bruixes. Les jutjaven i les condemnaven, de vegades a anar-se'n de la comarca, d'altres a calabós durant mesos o anys i, sovint, a la forca o la foguera. Entre 1616 i 1622, quatre-centes dones van ser ajusticiades a Catalunya per ser bruixes i metzineres. Ara sabem que la bruixeria no existeix, tenim el coneixement científic de la medicina i la farmàcia. Sabem que ningú no vola ni fa conjurs o malefícis. O, potser no ho sabem del tot? Potser sí que una mica de bruixeria...

1

Aran Roig

Corria pendent avall pel darrere del cobert de cal Coix, volia arribar a casa. Les faldilles li pesaven sobre les cames i li impedien fer gambades llargues. Sense deixar de córrer, les va alçar fins la cintura i va fer un nus amb les vores. Ningú no la veuria, feia estona que tothom s'estava a la vora del foc. Només ella rondava pel poble. I ell, el qui la perseguia. Va tombar pel davant de l'església i es va endinsar al carreró que la duria a casa. El cor li batejava amb fúria i l'aire fred de la nit li tallava l'alè. Va empènyer amb

força la pesant porta de fusta i va tancar d'una revolada.

—Aran! —va sentir que cridava el pare de dalt estant—. Aran, ets tu?

—Sí, pare.

—Puja!

Va passar el forrellat a la porta i va pujar a la cuina. Asseguts al banc de fusta que envoltava el foc a terra hi havia la padrina, la mare, els bessons i el pare que la mirava amb ulls irats.

—Què hi fas de nit fora de casa? Ja t'ho diré: desobeir el teu pare! No pots ser fora a l'hora foscant. T'enviaré a ciutat a servir el Comte, allí se't passaran les bajanades que et roden pel cap!

Ningú va gosar mirar-la, el pare havia sentenciat. Va arreplegar el crostó de pa que la padrina li havia deixat i va continuar escales amunt fins a les golfes. Es va asseure a la vora de la finestreta que donava al carrer i va espisar. No es veia ningú. Un calfred la va recórrer, va agafar la manta que hi havia sobre el seu jaç i va rosegar el crostó de pa amb unes ametlles que va treure de la butxaca del davantal. El pare no ho deia de debò, allò d'enviar-la a ciutat. Tots

sabien que la padrina no ho permetria mai i ningú gosaria dur-li la contrària. La padrina era la cap de família i l'Aran era la nineta dels seus ulls. Se sabia protegida, vet aquí que fos tan esbojarrada.

Es va estirar al jaç de palla i de seguida es va adormir. Més tard van pujar els bessons que, sense fer soroll, es van gitar al seu racó. En Joan i en Pere tenien catorze anys i ja feia temps que treballaven com homes al costat del pare, per això sempre s'adormien només tancar els ulls. La casa va restar en silenci, només trencat pels xuts de les òlibes blanques que niaven al campanar.

A trenc d'alba la mare ja traginava a la cuina, revifar el foc, escalfar aigua per fer les infusions de la padrina, llescar i torrar pa. Avui els homes esporgaven oliveres als trossos del Senyor i havien d'endur-se alguna cosa per menjar perquè no tornarien fins al vespre. En un mocador de fer farcells, va embolicar pa i llonganissa seca, unes cebes cuites al caliu i un grapat d'olives, amb això farien el fet. Quan el pare entrava a la cuina, es va sentir un repic a la porta.

—Qui hi ha? —va cridar la mare per la finestra.

–Soc en Ramon de cal Guineuet, digues al teu home que hi vull parlar.

El pare va baixar, va obrir el forrellat i la porta i es va trobar davant d'en Ramon que, enfurimat, brandava una gallina pel ganyot.

–Veus aquesta gallina, Bep? La veus? La teva filla l'ha mort!

–Qui ho diu?

–Jo ho dic! Aquest matí estava estesa al corral, anit ta filla va estar entrant i sortint, saltant els murs i enredant, com sempre!

–Però com saps que va matar la gallina?

–Ho sé i prou! Qui més ha pogut ser?

–Potser s'ha mort tota sola.

–No, home, no, ta filla li ha fet un conjur i ha mort durant la nit.

–Què insinues? –El pare anava apujant el to de veu i tancava els punys enutjat.

–Tothom ho sap que l'Aran és fetillera, igual que sa padrina. Faries bé de treure-te-la del davant, casa-la amb el qui la vulgui i que se'n vagi ben lluny, perquè del poble no la voldrà ningú. Vet-ho aquí, ja té disset anys i encara no ha maridat.

–No m'has de dir tu el que he de fer amb la meva filla!

–Potser no, però assegura't que no s'acosti a ca meu i fes-te un favor, parla amb el mossèn i que li busqui un home lluny de la comarca.

L'Aran, des de la finestreta de les golfes, va veure com en Ramon de cal Guineuet escopia a terra i se n'anava tot tibat amb la gallina. Els seus fills farien festa grossa, amb aquella menja inesperada! Estava perplexa, ella no s'havia acostat a les gallines de cal Guineuet, potser sí que havia saltat pel seu corral, era una bona drecera per esquitllar-se sense ser vista. Ara el pare la pagaria amb ella. Els bessons havien escoltat en silenci i, sense mirar-la, van baixar cap a la cuina. No sabien qui els feia més por, el pare o la padrina i la germana.

–Aran! –va ressonar per tota la casa.

Ella no es va apressar, va lligar-se les faldilles i el davantal, es va refer la trena que li queia fins a mitja esquena, es va posar el mocador de llana per les espatlles i va baixar. Ja eren tots al voltant de la taula, la padrina servia la infusió d'herbes a les escudelles i la mare fregava alls al pa torrat. El pare només va dir:

– Duràs la desgràcia a aquesta casa, Aran! –I va mirar-la amb duresa.

–Noia, no ens emboliquis en les teves coses, allunya't dels veïns i no et facis notar. Cuida't de l'hort i el corral i no rondis pel poble si no és amb mi o els teus germans –va fer la mare més conciliadora.

–Deixeu la nena –La padrina manava.– Deixeu-la, ja és gran. Li he transmès tot el meu coneixement, quan jo falti no l'acusaran de fetillera, la necessitaran per guarir mals del cos i de l'esperit, com ara em necessiten a mi.

–Però mare... –va interrompre el pare.

–No, Bep, l'Aran és cosa meva, així vam quedar quan va néixer, és la meva successora i així serà. Ni l'allunyarem de la comarca, ni la casarem per força, ni la tancarem a casa. Demà anirà a missa amb mi de bracet i passejarem per la plaça i per les portalades, que tothom vegi que és la meva Aran.

L'Aran va mirar la padrina amb admiració mentre els altres esmorzaven en silenci. Després d'aquelles paraules, no calia dir res més. La feina els esperava, els homes no van trigar a treure la mula de l'estable i a fer via carrer avall, la mare va agafar el cossi de la roba i se'n va anar a fer la bugada al safareig del poble. L'Aran i la padrina van quedar-se assegudes a taula.

—Ara fes cas a ta mare, ves al corral i a l’hort, fes la teva feina. Després anirem al bosc a buscar les primeres flors d’àngèlica. Se’ns ha acabat el remei de Montpeller i el petit de cal Guineuet només fa que plorar pels còlics. Prepararem el remei i demà l’hi durem totes dues, a veure qui gosa dir-te res!

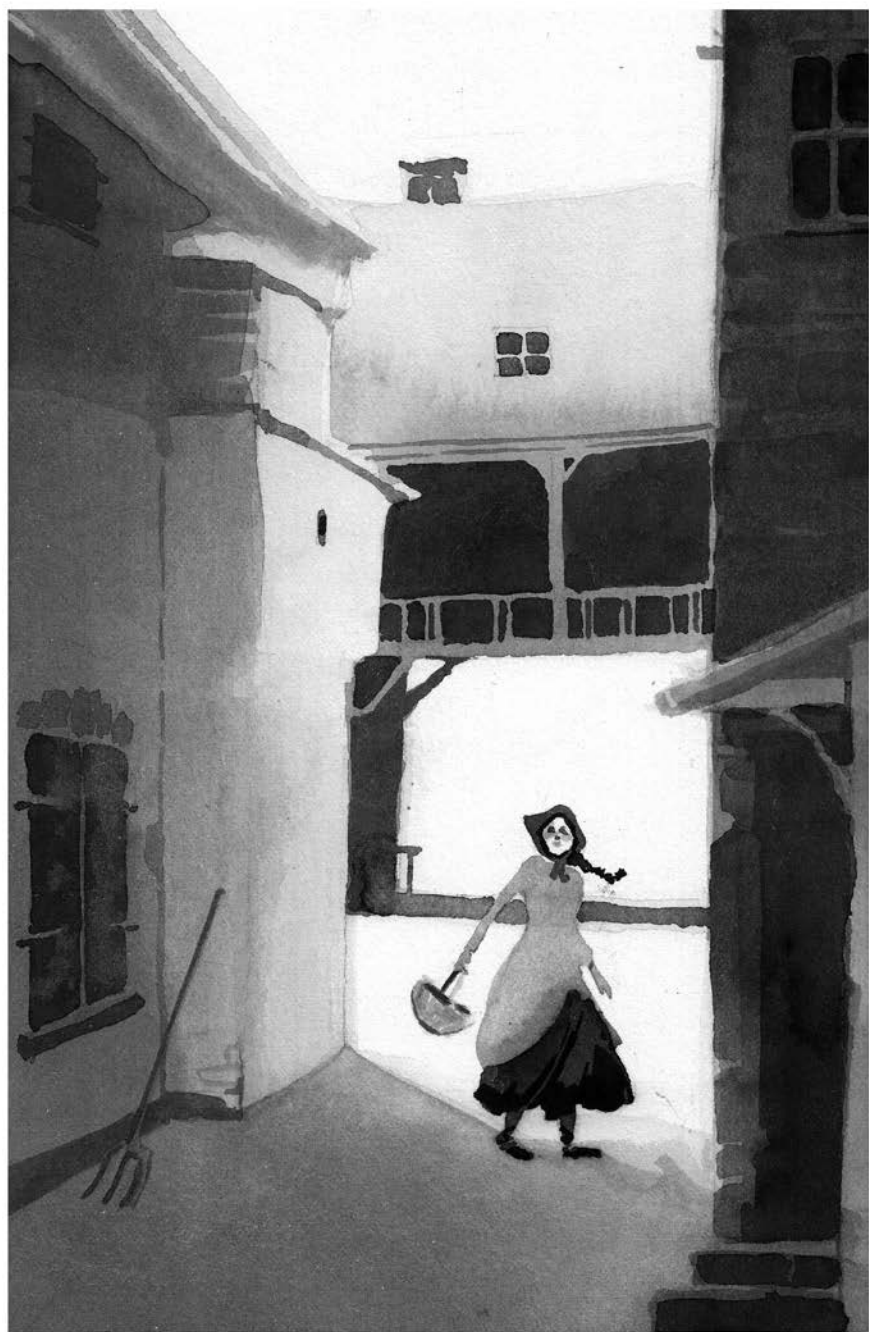
L’Aran va agafar un cistell de vímet, es va embolicar bé amb el mocador de llana i es va acostar a la padrina, que la va besar al front i la va fer sortir empenyent-la cap a les escales.

Tot just era finals d’abril i l’aire encara era fred de bon matí. L’Aran va apressar el pas cap al cobert del portal del pou on hi havia el corral i l’hort. Tenia tots els sentits alerta, caminava sense fer soroll amb l’oïda atenta a qualsevol petjada que ressonés als carrers, de cua d’ull sotjava els moviments rere les finestres i les portalades. Mai no estava relaxada, temia que una canalla li llençés una pedra, que un home escopís al seu pas i, més que ningú, ell li despertava aquella basarda que no sabia com apaivagar.

Arran del portal, va girar per un carreró i, amb una clau gran com la mà del pare, va obrir la porta del cobert. Primer hi havia l’espai on

guardaven el carro, algunes eines, bales de palla, herba seca per als conills i trastos que el pare tenia per si un dia els necessitava, al fons s'obria una portella que donava al corral i, més enllà, a l'hort. Va agafar els ous que hi havia, va donar menjar a les gallines, els conills i els porcs, va escombrar el terra i va netejar els tancats, llavors va sortir a l'hort. Encara no hi havia gaire cosa plantada, la primavera costava d'arribar. Va collir unes faves i va arrencar una col que semblava molt pansida, la mare es queixaria, feia dies que l'havia d'haver collit. Li agradava estar-se a l'hort, hi havia pau i solitud. Es va asseure al pedrís on ja tocaven els primers rajos de sol del dia i va deixar volar el pensament.

L'Aran volia ser com la padrina, necessària, respectada i temuda. S'imaginava, de gran, com la remeiera més sol·licitada, la que buscaven els pagesos més pobres i els senyors més rics perquè sabia guarir tots els mals d'homes i dones. La seva família, els Calabruix, no eren gaire estimats, més aviat temuts, però el poder de la padrina, amb herbes i unguents, de preparar remeis i elixirs, de recitar precis i invocacions, els posava sempre al centre de les necessitats del poble. Si feia molt

que no plovia, la padrina sabia les paraules que calia dir i les herbes que calia cremar. Si el Senyor tenia mal d'esquena, la padrina li posava uns cataplasmes que el guarien en pocs dies. Si un nadó naixia amb els peus per davant i feia patir la mare, la padrina assossegava la dona, girava el nen amb les mans i s'ajudava amb invocacions que mormolava al peu del llit. L'Aran era una altra cosa, de petita era molt entremaliada i sempre provocava l'enuig dels veïns. Ara, ja gran, tothom sabia que tenia el mateix coneixement que la padrina però no el seu seny. Era esbojarrada i la temien pel seu poder sense control. Per això, perquè la temien, la menyspreaven i la foragitaven.

Els lladrucs d'un gos vora la porta la van alertar, algú rondava pel carreró. Va tancar la portella de l'hort i es va endinsar al cobert. No se sentia res, potser només era un quisso solitari. Va agafar el cistell i va sortir. No hi havia ningú. Va tancar amb la clau i va decidir donar la volta pels afores, per no passar pel mig del poble. Va sortir pel portal del pou i va caminar lleugera pel camí que la duria a l'altre costat i des d'on seria més a la vora de casa. El sol ja escalfava, una brisa suau acarona els camps de blat esquitxats de

roselles, aquell any havia plogut molt i els trosos estaven ufanosos, els ametllons creixien i les alzines florien. Llavors el va sentir. Sabia que era ell sense girar-se, caminava amb compte, però no podia evitar que les pedretes del camí fessin soroll en rodolar sota les espadenyes. L'Aran coneixia aquell caminar, va apressar el pas i, encara que era lluny de la portalada de migdia, si aconseguia arribar-hi, l'esquivaria. Ella coneixia els passos imperceptibles entre les cases i els patis, les drecceres invisibles entre corrals i horts, els túnels secrets que resseguien el poble per sota les cases des del Castell. Només havia d'arribar al portal. De sobte una mà la va engrapar per l'espatlla i una altra per la cintura i la va fer girar brusquement.

—On vas tan de pressa, Aran?

L'home era més alt i fort que ella, la tenia agafada amb determinació i la mirava fixament.

—Sempre fuges de mi, no m'has de tenir por, jo vull el millor per a tu.

—Deixa'm, Bernat, deixa'm!

—No, no et penso deixar, ara em faràs un petó i una abraçada, ets tan maca!

—No em toquis!

—Au, fes-me un petó.